

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

FELELŐS SZERKESZTŐ: HONISCH L. ISTVÁN.

ARAD, 1901. DECZEMBER HÓ 1.

I. ÉVFOLYAM 7. SZÁM. ════════

═══════ MEGJELENIK MINDEN

MÁSODIK VASÁRNAP. ════════

SZERKESZTŐSÉG : SZABADSÁG-TÉR 16. SZÁM.

KIADÓHIVATAL: JÓZSEF FŐHERCZEG-ÚT 22.

Előfizetési ára : Ujévig 3 korona.

Egy évre 10 kor.

Egyes száma 40 fil.

═══════════ ARADI NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KÖNYVNYOMDÁJA. ════════════

I. ÉVFOLYAM.

7. SZÁM.

1901. DECEMBER 1.

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI,
TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

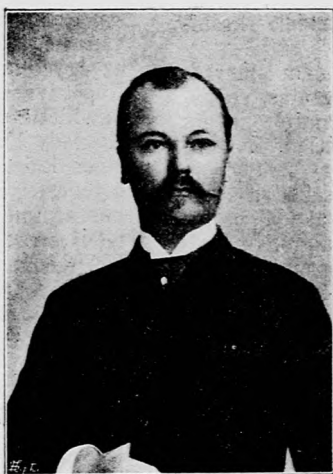
Felelős szerkesztő: HONISCH L. ISTVÁN.

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZ.

KIADÓHIVATAL: ARAD, JÓSEF FŐHERCEG-ÚT 22.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP.

Előfizetési ára: Újévig 3 kor. Egy évre 10 kor. Egyes száma 40 fill.

WITTMAN JÁNOS, a szent-annai kerület orsz. gyűlési képviselője.

NE HAZUDJUNK ÉS NE PÁRBA- JOZZUNK.

Arad, nov. 30.

Pályi Ede egyelőre nem fogja támadni az egyetemi vezéreket, mert meglőtték. Kőpösdy Dezsőnek egyelőre nem lesz kedve pisztoly-párbajt vívni, mert kicsibe mult, hogy rögtöni halálát nem okozta Pályi Edének, a „Magyar Szó” szerkesztőjének.

Szóval: Pályi Ede és Kőpösdy Dezső — megjárták. Veszedelmes dolog az a párbaj. Fegyverrel, tüzzel s általában veszedelemmel nem jó játszani. A párbaj pedig játék. Még pedig az ostoba játékok közül való, a mivel mi, felnőtt gyermekek mulatunk.

Ha legalább volna valami jó oldala a párbajoknak. Ha a járvány legalább arra engedne következtetni, hogy a becsület, a puritanizmus, a jellemtisztaság oly igen fölös mértékben élne nálunk . . . Istenem, elég gyerekség az, ha a golyót és kardot hívjuk föl becsületünk védőjének s birájának, hát legalább olyan gyerekek ne legyünk, hogy a párbaj statisztikájából erkölcsi adatokat szűrjünk le. Hiszen ha annyira volna a becsület, a hány golyó durran s a hány acél csattog a becsület szent nevében! . . . De hol van az a hosszunadrágos ember, a ki elhiszi, hogy ha egy pisztoly csövét korommal, egy kard pengéjét vérrel szennyezzük be, az a folt megtisztítja a becsületet? Hajh, nem ez az a folt, a mely tisztít! . . .

*

De hagyjuk ezt! Ne prédikáljanak most avult középkori hagyományokról s ne lázongjunk a balvégzet ellen, a mely golyót visz egy családos ember testébe. Ne általánosságban beszéljünk, hanem térjünk vissza a betegágyhoz, hol a seblázban égő Pályi Ede szenved. Ott találjuk az egész ország figyelmét, érdeklődését, mert ez most az utolsó napok krónikájának legkinosabb szenzációja.

És a sajtó, — őh a sajtó, az nem maradhat tétlen ilyenkor. Se császárlátogatás, se bányszerenségtlenség nincs, de valamiről mégis csak kell írni. Hát imhol ez a párbaj. És zen-gi, dongja száz torok, hogy ime így kell járnia a nyilvánosság örének. És panaszkodva perczegi száz toll, hogy miért nem akadályozzuk meg az ilyen párbajokat? A hírlapírónak kötelessége megírni és megbirálni a nap eseményeit. Kinek van joga ezért felelősségre vonni őt?

És csakugyan tetszetős az eszme. Csakugyan, hisz hemzseg a társadalomban egész raja ezeknek a lovagoknak, a kik terrorizmussal akarják munkájában föltartóztatni a sajtót, mikor az csupán kötelességét teljesíti.

Hanem azért, ha igazságosan akarunk e szerencsétlen esetről elmélkedni, nézzük előbb a párbaj előzményeit. Mert van rá eset, hogy a

hírlapírónak épen annyira kötelessége fegyveres elégtételt adni (ha már ezt az elégtételadás formájának elismerjük), mint akármelyik más magánfélnék. Sőt néha még sokkal több joga lehet azt tőle követelni.

Pályi Ede lapjában, a Magyar Szóban, állandó támadások tárgya volt Kőpösdy Dezső joghallgató s valaményi elvbarátja. A lapnak mindenestre jogában áll, hogy politikai ellenfeleit bírálja, s a bírálat során önkéntelenül el-el csuszik egy-egy nem hízogó kifejezés. Aztán tekintve a politikai küzdelmekben manapság divatba jött fegyvereket, nem is csoda, ha a lapok egyszer-másszor és egyben-másban túllépik a határt. Itt csak azt óhajtjuk megjegyezni, hogy a Pályi lapja mindig és mindenben a szélsőségig túlzó volt. Ugront, Darányi és Hegedüs minisztereket például annyira üldözte, hogy annak idején azon mulatott volna az egész ország, már tudniillik, ha az egész ország olvasta volna a Magyar Szót.

Képzeltető, milyen kapóra jött a lapnak Kőpösdy Dezső szereplése.

Kőpösdy ugyanis egy kevésbé rokonszenves áramlat vezéralakja. Az egyetemi ifjuságnak nem katolikus, hanem *bigót* részének, a néppárttal egy követ fujó csoportnak szája, még pedig véres szája ez a fiatal ember.

Fegyverek nem épen a leglojálisabbak. De ki ütközik meg ezen? A Magyar Szó, más senki. Hát miért használjanak más fegyvereket más harcmodort? A Magyar Szó különbet használ? A képviselő urak különbet használnak? Kítől tanulta harcmodorát ez a kis felekezeti-párt? A sajtótól és az országgyűléstől.

Részeges apa miért ordít a fiára, ha boriváson rajta csipi? Ne ordítson, és ne pofont, hanem jó példát adjon neki.

De a folytonos csipkedés, üldözés, még csak hagyján.

A Kecskeméthy-féle tolvajlás híret politikai czélokra akarta kiaknázni Pályi lapja. Tudván, hogy Kecskeméthy is elnöke volt valaha az egyetemi „Nemzeti párt”-nak, neki esett Kőpösdynek s a legkiméletlenebb gyanúsításokkal illette őt. Belekeverte a tolvajlási ügybe s Kőpösdy hiába próbált szép szerivel kibujni alóla. Elővette ugyan Pályit s meggyőzte hogy ő teljesen ártatlan, neki a Kecskeméthy lopásához semmi köze nincsen. Pályi azonban így felelt erre:

— Kedves uram, én hiszem és tudom, hogy ön ártatlan, de hiába. Ön politikai ellenfelem s ezért én nem kimélhetem önt.

Ime, ilyen erkölcsi fölfogása van egy szerkesztőnek. Ha valaki politikai ellenfelünk, annak a becsületében is szabad gázolnunk. Arról irhatunk bármit. Azt is, hogy ezüstkanalat lopot. Miért nem adja meg magát? Miért nem írja zászlajára a lap elveit? Ha megteszi, akkor dicséretet kap, még ha tolvaj is. Ha nem teszi, meghurcolják, legyen bármilyen becsületes.

Hát ilyen fölfogásu ember kezéből ki kell ütni a tollat. A ki azt hiszi, hogy mindent ki szabad nyomtatnia, a mi hatalmában áll, aki azt hiszi, hogy az olombetűt erősebbi gyilkosságok elkövetése céljából öntik s a lapokat azért szerkesztik, hogy politikai ellenfelünket rágal-mazzuk, az nem szerkesztőnek de még csak lapkihordónak se jó.

Pályi tebát egyszerűen terrorizálta Kőpös-

VAN POKOL . . .

Egy asszonynak.

Van pokol, ahonnan a vezeklés
Nem nyit rést a léleknek a mennybe :
Ahonnan csak vétek szabadit ki
Oda, hol a kín is édes-enyhe.

Utezai jelenet Jereroban.

Dr. Rozsnyai J. felvétele.

dyt, az pedig terrorizussal felelt reá. Szeget szeggel. Dő ő nem szerkesztő, hát tollal nem viszonzozhatta. Hanem lévén tenyere. arculütötte azt, a ki beismerte, hogy szándékosan sértette meg becsületét — politikai célból.

Ebből lett a párbaj.

Pályi Ede életveszélyes sebbel fekszik a kórházban. Bár minél előbb meggyógyulna s s minél előbb belátná, hogy a sajtó hivatása nem a rágalmazás. Hiszszük is, hogy ez a leczke, a mely nemcsak a véletlennek tulajdonítható, hanem a melyben a sors intő keze is lát-szik, megtanította őt arra, hogy a mit az ember kinyomtat, annak szentnek és igaznak kell lennie.

— s. — s.

E poklok csak ártatlanra gyulnak :
A ki sinyli, férjhe' *lánczolt* asszony —
Itt jogos vágy viharja sóhajtoz,
Hogy láng-csokrot esokorra fakaszszon

Ilyen poklon égett a te lelked,
Oh, de jött az üdvözítő vétek . . .
Van a mennybe' tilalmas ösvény is !
S ah ! a mentén oly buják a rétek.

— Ám vigyázz, kit vétke vet pokolra,
Vétek annak nem váltja ki lelkét :
Ott csak szit, csak gyujt, nem olt a vétek,
Hol a poklot lángra bűnök kelték.

Dr. GALAMBOS KÁLMÁN.

AZ ÜZLETTÁRS.

A gyáros közel volt már a ötvenévez mikor megnősült. Szép snajdig asszonyka volt a felesége, alig huszonöt éves. De koránál még sokkal fiatalabbnak látszott. Sugár és telt alakja hajlékony volt, mint egy gyermeké; és formás karjai, vállalai és keble összeségében oly üdeség, kellem rejlett, mely az alig érett, de a körvonalakban már pirosodó hamvas gyümölcsre emlékeztet.

Ezt a szép, bájos, de szegény teremtetst a tisztos és gazdag zsidó gyáros vette feleségül. A keresztény leány örömmel ment hozzá, mert ezt a megoldást találta legjobbnak. És özvegy édes anyja is úgy akarta, hogy felejtse el azt az ábránd képet, a mely minden fiatal leány szívébe van vésvé. — Minden fiatal leánynak van egy elérhetlen ideálja, a kiért álmodozik, ábrándozik és a kiért sir . . . De az idő és a nevelés mindent meggyógyít, még a leányok szívét is. És Márta okos leány volt, tul tette magát szíve érzelmén; hallgatott édes anyjára és már harmadik éve hogy a gyáros felesége.

Az ura nagyon is jó volt hozzá. Márta nem szenvedett semmiben szükségét, minden kényelme meg volt, sokszor járt be Budapestre az édes anyjával, mikor az urának a bőrzén dolga volt akkor az is elkísérte őket, és együtt jöttek haza. Egy ilyen alkalomkor az ura roppant levert volt, idegességét nem titkolhatta el felesége előtt — és bevallotta hogy a bukás szélén áll; roppant sokat vesztett a bőrzén. Csupán egy mentsége van, csak az esetben fizetheti ki a különbözetet ha a gépgyárt eladja — vagy, ha egy gazdag üzlettársa akad.

Mártát hidegen hagyta férje kétségbeesése, a hogy lesz, ugy lesz mondta, nézz majd egy üzlettárs után, talán Ferenczy Gábor gépész mérnök, a ki tudtommal már ajánlatot is tett neked egyszer, hajlandó volna most is társaságba lépni veled, igen gazdag ember, én jól ismerem leánykoromban udvarolt is nekem, de ez ne aggasszon téged . . .

A szép asszony hideg udvariassággal fogadta a fiatal üzlettársat, ugy tett mintha már nem is emlékezne arra a szerelemi viszonyra a mi kettőjük között volt. Pedig nem is olyan régen arról álmodozott hogy Ferenczy Gábor felesége lesz. De a sors másként akarta, a szegény leány nem lehetett a gazdag Ferenczy Imre fiának a felesége. És mikor az öreg Ferenczy meghalt Márta már asszony volt.

A fiatal mérnök számtalanszor kereste az alkalmat, hogy Márta közelébe jusson, de hiátaváló volt minden fáradozása — Márta nem adott alkalmat semmire.

Ferenczy tehát annál nagyobb örömmel vette a gyáros ajánlatát — nem törődött a nagy

pénzáldozatokkal, örült hogy Márta közelébe juthatott.

A társas üzlet roppant gazdaggá, és még hiresebbé vált mint régen volt. A gyáros végtelenül megszerette üzlettársát. — Nem győzte feleségének eléggé dicsérni azt az óriási talentumot a mely a fiatal mérnökben van. Alig négy éve, hogy együtt vannak s vagyonuk óriási módon szaporodott.

A gyáros egy napon szomoruan panaszkodott Márta előtt hogy Ferenczy meg akart válni a társas üzlettől, és csak nagynehezen tudta rávenni arra, hogy még egy évre megújítsa vele a szerződést. Márta ugy tett mintha nem törődne vele — s mondta : Hát mért erőlteted hogy maradjon, ha minden áron menni akar? A gyáros elképedve nézett feleségére s bszusan szólt oda: Csodálom, hogy régi udvarlódát semmibe se veszed, pedig hogy ujra gazdagok vagyunk neki köszönhetem. Látod édes Márta folytatta szeliden, nekem nagy szíveséget tennél, ha Ferenczyhez nem lennél olyan hideg. Márta nem felelt semmit férje kérő szavára, hanem szánakozva nézett rajta végig és szobájába ment hogy toilettet csináljon a kikocsikázásra.

Erősen öszfelé haljlott már az idő korábban kezdet esteledni, de még csillag nem jött az égre. A zsidóknak éppen hoszúnapijuk volt. A gyáros türelmetlenül imádkozott a templomban, valami benső nyugtalanság gyötörte. Ő ezt az éhségnek tudta be. De azért még se volt türelme bevárni szertartás a végét, izgatottan ment ki a templomból és idegesen szólt oda a kocsinak hajts gyorsan haza, a kert kapujánál fogok leszállani, te pedig elhajtasz a mérnök úrhoz, hogy jöjjön hamarabb vacsorálni mert éhes vagyok.

Már egészen besötétedett és csillagot mégsem lehet látni az égen, a gyáros siető léptekkel haladt a kert porondos útján innét hamarabb haza juthatott mintsem a gyárat megkerülve a főuton hajatott volna haza.

Valami különös érzés gyorsította a gyáros lépteit csakhamar a csukott veranda befüggönyözött üvegajtóhoz ért. Mielőtt benyitott volna szokatlan kíváncsisággal, talán az éhségtől ingerülten, hogy vajjon terítve van e már, nézett be a függöny nyílásán, ez mind csak pillanatot műve volt. A másik pillanatban már a fejéhez kapott és hogy el ne essen a veranda párkányába kapaszkodott.

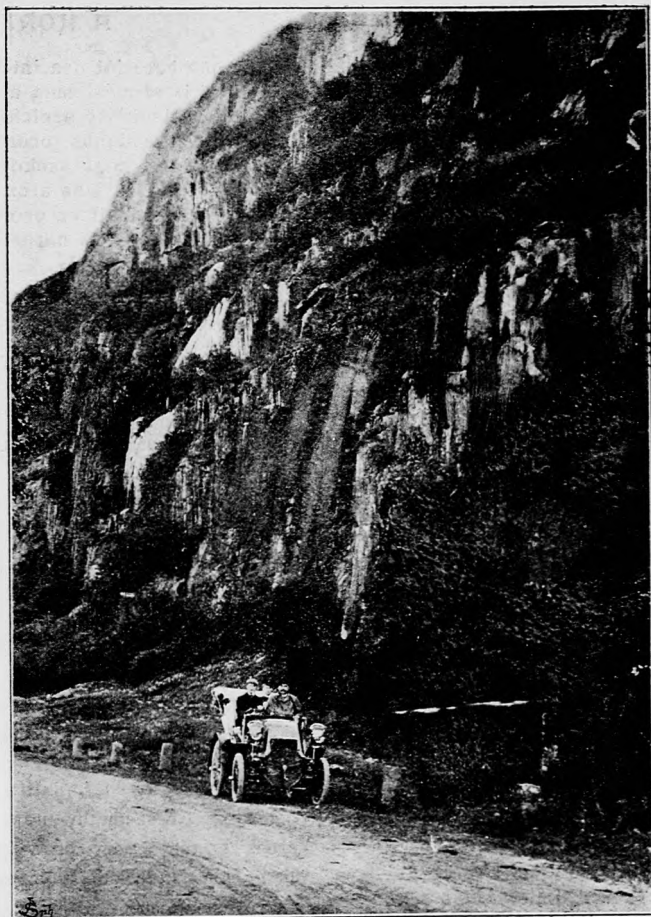
Bent már terítve volt a vacsarórához, az asztalnál még senkise ült. De a veranda egyik sarkában a hol a pálma és egyéb virág csoportozat volt, a félhomályban — állt két szép alak szorosán egymást átkarolva összefort ajakkal.

Talán valami neszt hallottak, mert abban a pillanatban mikor a gyáros a függöny nyílásán benézett, a lenge bájos teremtetst, Márta kezei, lehullottak Ferenczy vállairól, és ijedten

nézett az üvegajtóra, s azután kibontakozott a férfi ölelő karjaiból és gyorsan elosont, hogy utasítást adjon a szakácsnének.

Ez alatt a férj lassan magához tért, és lassu léptekkel visszafele ment. — Nem akarta őket meglepni . . . Ez a felfedezés roppant mód lehangozta őt lelkifájdalmától majdnem összeroskadf. Egyelőre nem tudta, hogy mitevő

Márta azonnal ki adta a rendeletet, hogy találhatnak. A gyáros vacsora előtt rendesen sört szokott inni, Ferenczy udvariaskodva sietett megtölteni a poharat . . . A gyárosnak úgy rémlett mintha mintha a mérnök valamit a poharába csusztatott volna. Megköszönte társa udvariasságát de a pohárhoz nem nyult — sőt az asztalhoz sem ült le hanem rosszul létről

Gróf Gyulay István és Lukácsy Lajos utazása automobilon.

legyen, s a mint így tépelődött a kocsis jött vele szembe és jelentette, hogy a mérnök ur már nincs otthon.

A gyáros néhány perciz még tétovázott, végre mégis elhatározta, hogy bemegy hozzájuk.

Mintha mi sem történt volna, sőt kedvesebben fogadta felesége mint máskor. Ferenczy is barátságosan nyújtotta kezét — szegény embernek nem volt elég ereje elutasítani azt.

beszélt, éppen szobájába indult mikor Márta anyja jött be panaszkodva, hogy milyen melege van, és az asztalon levő sörrrel telt pohár után nyult . . . Márta halk sikoltással ijedten kapta ki anyja kezéből a poharat és tartalmával együtt a veranda nyitott ablakán át a kerbe dobta . . . A férj éppen abban a pillanatban fordult meg és látta mint jó vissza az ablaktól Márta egy székbe roskad és sirni kezd.

A gyáros lelkileg és testileg összetörve a rettenetes tapasztalatoktól, mintha mitsem vett volna észre szobájába ment.

*

A történetek után három hónapra már nem volt Ferenczy társa a gyárosnak, a mérnök már a kritikus este utáni napon külföldre utazott és ügyvédjére bízta a szerződés megszállásának és a vagyoni állapotok rendezését.

A gyáros semmi nehézséget nem gördített Ferenczy távozása elé, sőt örült, hogy megszabadult tőle. És azt hitte hogy a szép bűnös asszony is majd csak észre tér, a kit ő forrón szeretett és imádott; Nem tett neki soha szemrehányást arról, hogy viszonya volt Ferenczyvel, a mérgezés kísérletét még maga előtt is titkolni akarta: agyrémnek szuggerálta magára az egész dolgot. Ferenczy iránt bizonyos hála érzettel volt, azért nem tudta őt lelkéből meggyűlölni.

Csunya szürke novemberi idő volt, már az első hó is leesett, a gyár füstös ködös légkörében roppant unalmas élet honolt. — Márta a kiállt izgalmaktól hosszabb ideig betegeskedett, ágyban fekve, láztól gyötörve számlálta a perczeket, hogy mikor szabadulhat meg innen. Végre eljött a megváltó pillanat, az orvos megengedte, hogy felkelhessen, az uránk — az orvos utasítására abbeli óhaját fejezte ki, hogy egészségének teljes helyreállítása miatt Rivierára szeretne menni. A gyáros semmi ellenetést sem tett, ámbár szíve mélyét a már ismert kétséges fájdalom fogta el. Abbeli sejtését, hogy ha most elereszti feleségét hát nem látja őt többé. — csak megerősítette az a körölmény, hogy Márta már harmadik napja és még mindig pakolt és csomagoltat olyan dolgokat, a melyekre Rivierán semmi szükség nincsen. Harmadik napon Márta anyja ki igaz szánalmat érzett veje iránt, — bizalmasan megmondta a gyárosnak hogy — el lehet arra készülve — hogy nem jönnek többé vissza . . .

A gyáros rendes megnyugvással — de mély és igaz lelki fájdalommal vette a hírt. — A kínos álmatlan rémes éjszakákon már régen megrajzolta rémlátománya lelki szemei előtt a jövőt, a melyet Márta nélkül sok-sok keserőséggel fog leélni. Tehát lassan belenyugodott a változhatlanba.

Az elutazás napján a gyáros egy pénztől duzzadó telt tárczát adott át Mártának — és könyes szemekkel segítette fel a kocsira.

Márta nem szólt semmit hiszen mind a ketten érezték, jól tudták, hogy nem látják egymást többé. Minek arról beszélni a min segíteni nem lehet.

Már a coupé ablakánál állt Márta, és fehér selyem kendőjét lobogtatta férje felé . . . A ki csókot intve — majd kezével törölte le barázdás arczáról, szemeiből ki omló fájdalom könyeit . . .

A locomotiv öblös kéményéből kiárradó füstgomoly már igen messze látszott a kocsiról, melyen a gyáros hazafelé hajtatott — és egyre nézte azt az irányt; a merre elszállt a hűtlen madár, a természet törvénye szerint őt jobban megillető bűnös párjához.

LIPTÓFALVI ISTVÁN.

A KORZÓ.

A nők barátját óca intem,
Kerülje el most még a korzót,
Hol nátha-hintő szelek járjak
Örülten a dühös toborzót.
Mert igaz, hogy szoknyácska libben
S a bájos, fátulyas arcz pirul,
Ám fátulya alatt az orrocška
— Shoking — de náthától cirul.

DYB.

KRÓNIKA.

A KURUCZ BRIGÁD.

Arad, nov. 28.

Azt olvasom a lapokban, hogy Kecskeméthy n gyban kompromitálja a kurucz brigádöt. Mert hát valami feje volt a brigádnak, Ő volt tán a brigadéros.

Igaz ugyan, hogy a kurucz brigádöt ugyan ezekből a lapokból, a brigád kelletkezése idején, olyan léha semmirevaló, nevétséges dolognak ismerjük meg, hogy azt kompromitálni a logjobb akarat mellett sem lehetett.

Ám azóta egyet fordult a világ. Az egyik kazagányos Kecskeméthy uram sikkasztott s azóta a kurucz brigádból már lett valami. Legalább is olyan valami, amit már lehet kompromitálni. Hát ezt dugohuzó észjárásnak nevezem. Csak azért fogadták el a kurucz brigádöt *nem* léhának, *nem* semmirevalónak, *nem* nevétségesnek, hogy olyan valami legyen belőle, a mit kompromitálni lehet. Ha pedig Kecskeméthy brigadéros nem sikkaszt, akkor a brigád maradt volna az, a mi volt: léha, semmirevaló, nevétséges.

Nem tévedés van a dologban. A brigádöt tényleg nem lehet kompromitálni. Az tényleg nem kompromitálni való léha, üres dolog. Csakhogy ennek a léha pöffeszkedő diákesoportnak semmi köze Kecskeméthy-hez. Azért, hogy ez az egy gazember volt, a többi lehet igen derék, becsületes ember, aki ügyesen csörteti a kuruczszablyát, jól vágja a

sasszé Kroasszét és nemes megvetéssel tud beszélni a Veisey tanár úr tudományáról.

Mi köze a Kecskeméthy bünéhez az egyetemi ifjuság ügyének. Az következik-e belőle, hogy minden egyetemi kurucz elsikkasztana egy fél milliót, ha hozzá jutna?

Miért tűnt le a Kecskeméthy csillagával a kurucz brigád, vagy az ezer magyar ifjú csillaga is, a mely tulajdonképpen fel sem jött.

Röstelni való logika ez, a magyar író meg be nem veszi. Mint a hogy nem veszi be a sarkantyus, kaczagányos kurucz ifjak hóbortját sem. Mert meg kell állapodnunk abban, hogy a kurucz brigád beteges ambíció vagy különös hóbort, valamint meg kell állapodnunk, hogy az ujságok ama tendenciója, hogy a Kecskeméthy sikkasztása nek-szusban van a kurucz ifjak privát becsületével nem egyébb, mint tüneményes rosszakarat, gyalázatos perfidia.

Hiszen ha egyes ilyen esetekből általánosítani lehetne, mint ezt ennél az esetnél oly szívesen tennék az ujságok, akkor minden sikkasztó pénztáros kompromitálná, az ország minden pénztárnokát, Krivány sikkasztásából arra lehetett volna következtetni, hogy az egész megyei tisztikar sikkasztott volna ha módja lett volna.

Hogy Kecskeméthy ott élt fiatal barátjai között, az természetes. Valamint természetes az is, hogy a fiatal barátok szerették és megbecsülték Kecskeméthyt mert nem tudták soha, hogy sikkasztó és sokat lendített léha és nevetséges brigádjukon. És tegyük föl, hogy a brigád egy szükséges és szerföltött üdvös vállalkozás, melynek élén egy Kecskeméthy gazembernek bizonyul be, nem-e mond a brigád szükséges és szerföltött üdvös dolog?

A mi a sajtó és a brigád közti ellentéteket illeti, intézzék azt el másképpen, a magánbecsület tiszteletbentartásával. Ha a kurucz ifjak léha kapaszkodók, nevezzék őket olyanoknak, de ne mondják róluk, hogy *Kecskeméthy barátai*, a mit a sorok közt annyit jelent: *sikkasztók*.

Van aztán ezeknek a sikkasztásoknak egy másik momentumak is. Feltétlen bizonyos az, hogy minden sikkasztó valakit kompromitálni szokott. Akár bünös, akár ártatlan. Hát ez már Moral insanity.

Sohasem fordult azonban elő, hogy az ilyen sikkasztók a főlebbvalókon, az ellenőrző közegeken és a gyanútlan jó barátokon kívül egyebet is szégyenbe hoztak volna. A nevelést, a temperamentumot, a jellemet! Soha senki sem szidja a tanítóját a mért az iskolában 25-öt nem vágott rá.

ellenben kitérnek az emberek előled, oh polgár, ha Kecskeméthy az utcán véletlenül tüzet kért a cigarettádról.

De már ez így van. S az ujságok is ugy gondolkodtak. Mert jól tudják, hogy az ilyen sikkasztás szükségképpen kompromittál valakit, egyszerűen kompromittáltatták Kecskeméthyvel a kurucz brigádot. Azért, mert ott sok az eddig érintetlen szüzbecsület. Meg aztán azért, mert a sajtó és a kurucz brigád olyan hadiláb félén is állanak.

KRÖNIKÖR.

A NÉGY POSTÁS LEÁNY.

Irta: NIKELSZKI GÉZA.

Kis koruk óta faluban laknak,
Azért ők mégis városi lányok.
Hogy a világtól el nem maradtak.
Arról életük tehetne számot.
Divatos, finom a ruha rajtuk,
Gondosan ápolta kezük, arcuk;
Sokba kerültek már a szülőknek
S még senki sem veszi el őket.

Hej pedig be sok a barátjuk!
Érettük mindig tele a pósta.
Szálló vendég is gyakori náluk,
Leánynézőbe, jóhírű kosztra.
Mert hisz az anyjuk ért a dologhoz,
Körülteként, mindenre gondos —
S a leányoknak mondani nem kell:
Hogyan kell báni a legényekkel.

Tudja az Isten mi a hibájuk,
Miért oly nehéz tudadni rajtuk
Csak nem tekint a szerencse rájuk
— Söhajtja egy nap szászor az anyjuk.
Mit tegyen velük? mit is csináljon?
Rajta nem múlik, sem a négy lányon.
Mindenkit egykép illón fogadnak,
Előlegül tán sokat is adnak.

De hisz annyian szeretik őket,
Minden kis tárgyak egy-egy ajándék.
Kapnak ékszert csecsebecsüket
És mégis mind a négy leány leány még,
Jaj pedig mindig szabad a vásár,
Nem úgy van itt mint más lányos háznál,
A hol sem tenni, szólni sem szabad,
S könyvből tanulják csak a szerelmet.

S szép csöndes nyári estéken átal,
— Hadd szórakozzék az a négy gyermek?
Egy-egy gavallér egy-egy leány
Késő éjfélig ulti a kertet.
Az anyjuk lopva nézi meg őket,
Dehogy maradna ott velük örök;
— Hátha? előre nem lehet tudni! , , ,
S elégetdetten elmegy — aludni.

AZ „ALFÖLD“ SZÉPSÉGROVATA.

Weisz Adél.

A NŐ.

A természet evangéliuma a nőben a szeretet, a vonzalom, és egyesülés világraható elveit tünteti föl, mint a férfiban a teremtő, alkotó erő föltételét. A szentírás szépséges igéi a szeretetről, — csak gyenge visszhangja a nő lényében nyilvánuló igaz vonzalomnak.

A nő a természettől fogva alázatos és odaadó, megbocsátó és türo, reménykedő és feláldozó; ő az emberiséget a maga életével és vérével táplálja.

Gyakran maga is kereszt halált hal az újszülött isten gyermekért, az emberért.

Minden nő egy Mária, minden anya szenvedő a kereszt fán.

Minden nő áruháznak az áldozata, mert a világon még mindig a szivtelen férfi erő uralkodik és nem a megváltó a szeretet.

A szeretet természeti elve az egész női szervezetben megnyilatkozik. A nő idegrendszerre uralkodik a érzés világon. Ezért tud csak egyedül a nő boldogítani, mert csak a nő érez és szánakozik, fölszárítja könyeinket és elsimitja homlokunk redőit.

A férfi szervezetben minden — önzésre utal.

A férfi test csak maga magát akarja táplálni.

A női szeretet föláldozza az Ént a Teért. A női szervezet már a szeretet természet evangéliumát hirdeti, mert nemcsak magát kell fenntartania, hanem az új, fiatal életnek támasza, éltetője.

Tiszteljétek a nőt, a teremtő természet képmását, a szeretet és az élet soha ki nem apadó forrását, a teremtés utolsó és legtökéletesebb művét a nőt.

A KANTINOS KISASSZONY.

A sz... i háziezred egész tisztikara szerelmes volt. Evvel ugyan nem mondtam valami nagyot, mert hisz n Mars utóainak bé-kés időben egyik fő mellékfoglalkozását képzzi a flört, a bakfisch szivek megostromlása, melv-nél bármely fél legyen is a legyőzött, egyik sem szájalomra méltó, mert hiszen ártatlan fegyverekkel, holmi apró nyilacskákkal történik a csatározás.

De az már kissé furcsa, hogy az összes tiszt urak egy leányról álmadozzanak, a feleszes waffenrockok alatt az ideál parányi lábacskái, éj fekete haja és még feketébb szemei indították a sziveket hevesebb dobbanásra.

Es a tisztok nem ok nélkül epedtek *Magda*, a kantinos bájos leánya után, mert *Magda* szép volt, nagyon is szép, és hozzá még jól nevelt, és erényesnek látszó kis fruska, ki a mellett értette a módját, hdgy kell a férfi fejét elcsavarni. Na hát ez sikerült is neki, mert a vén generálistól kezdve, a zöldfülű önkéntesig mind neki csapta a szelet, az ezred poétái mind *Magda* szép szemeit, formás termetét és bájait énekelték meg ékes, rimes dithyrambusokban. De *Magda* egyformán hidegen bánt el az udvarlók légióival, látszólag nem tett kivételt egyikkel sem és senki nem dicsekedhetett a kantinos kisasszony bizalmával. A tisztok föltétlenül meg voltak győződve a leány erényének tisztaságáról, tántoríthatatlan, büszke viselkedése a legcsekélyebb gyanut is eloszlatta.

* * *

Az ezred generálisa kihallgatásra rendelte az egész tisztikart.

Az öreg rettenetes komoly arcczal oly peczkesen állott, mintha karót nyelt volna. A tisztok arczáról szinte virított a kíváncsiság pirja, mint megannyi élő kérdőjel leste a történendőket, Mi fog itt végbe menni ?

Siri csöndben kezdett az öreg beszélni:

— Uraim! Önök bizonyára sejtik, hogy valami rendkívüli eset lehet az, mely engem arra készítetett, hogy önöket ide gyűjtöttem

magam köré. Panasz érkezett hozzám, mely egyikünket terhel; hogy ki ellen irányul, éppen az a célom, hogy önöktől tudjam meg.

— A kantinos tegnap kétségbeesetten, szánalomra méltó lelkiállapotban keresett fel és azt hozta tudomásomra, hogy leányát egy ezredünkbeli tiszt elcsábította, a leány jóindulatával, hiszékenységgel, tapasztalatlanságával, vagy talán szerelmével rutul visszaélt. Uraim! A sértett apai érzés, a leány jövője, az ezred becsülete is azt kívánja, hogy ez az ügy rendeztesse, ez a dolog titokban közöttünk oly megoldást nyerjen, mely minden érdeket kiegyenlítsen, s mely senkire hátrányos ne legyen.

Az a szegény leány nem lehet áldozata szerelmének és ezért a következő ajánlatot kockáztatom meg: Tegye a tisztikar ezen ügyet magáévá, mielőtt tudnok, ki volt az illető. Határozzuk el, hogy feleségül veszi a leányt az, ki őt könnyelműen ebbe a helyzetbe sodorta. Ne legyen akadály az hogy vagyoni helyzete nem engedi meg az illetőnek, hogy mint katonára házasodjék, megmaradhat katonának, boldoggá teheti nejét, kimentí e szerencsétlen nőt a kétségbeesés örvényéből úgy, hogy a szükséges kaucziót a tisztikar biztosítja a házassághoz a sajátjából. Ezt megtenni mindnyájunknak erkölcsi kötelessége.

A tiszték összenéztek, némelyik megmólyogta a generális szavait, de általában mindnyájuknak tetszett a terv; halk helyesléssel buzdították a tábornokot a további beszédre.

— És most uraim — folytatá szavait az öreg katona — lépjen elő férfiasan, nyíltan, minden szégyenkezéstől menten az érdekelt fél; lovagias discretiónkat előre is biztosítva, ismételten hangoztatom, hogy az egész tisztikar lelkiismeretének tisztasága kívánja ezen méltányos elintézését a fenforgó ügynek.

Ha ebben a pillanatban az a bizonyos sokszor emlegetett légy átrepült volna a szoba egyik sarkából a másikba, bizonyára lehetett volna hallani szárnyainak mozgását, oly nagy csend uralkodott. Lélegzetüket visszafojtva várták a tiszték a történendőket, mind kíváncsi volt megtudni, hogy ki volt a szerencsés, ki volt az irigyelt?

A következő szempillantásban egyszerre lépett elő a csoportból két főhadnagy és egy „esist erre:cht“ bajuszos hadnagyocská. Tableaux!

A generális elképedve állott helyén és görcsösen szorította íróasztalának szélét, a tiszték mozgolódni kezdtek, csendes moraj vonult végig a termen.

A három hős csodálkozva mérte végig egymást és mind azt kérdezte magában. Hát te is?

— Köszönöm uraim, mondta a tábornok, ha így áll a dolog nem óhajtom szolgálataikat ez irányban igénybe venni.

FICZKÓ.

Ne bánja azt . . .

*Ne bánja azt a csalogány
Ha pacsirta mereng dalán :
Az ő szivök együtt dobog,
Meg érti ez, mit az zokog.*

*De törjön meg ajkán a hang,
Ha egy veréb figyel alant :
Az ő lány kedves énekét,
Nem érti egy kopott veréb.*

Pór László.

A BLAHA LUJZA KOSZORÚI.

Arad, nov. 30.

Állítsuk egymás mellé a hivatkozást és a szerénységet, az önző érdeket és a jószívűséget, a büszkeséget és a kegyeletet, végül a magyar haza legkedveltebb művésznőjét a mi vidéki primadonnáinkkal.

Blaha Lujzának egy levele járta be a magyar sajtót, egy keresetlen egyszerűséggel, de annál több jószívűséggel megírt levél, melyben a legelső magyar művésznő jótékonyág gyakorlására hívja fel pályatársnőit. A színpadi koszorúkról és virágokról szól, amelyekben ő magának feles számban volt és van része s amelyekkel ő tisztelői, a vidéki primadonnákat pedig a primadonna-smokkok szokták megörvendeztetni.

Azt ajánlja Blaha Lujza, hogy ezekkel a koszorúkkal, virágokkal a művésznők száritsának könnyeket. És pedig igen egyszerűen akként, hogy azok árát fordítottassák jótékony célra. Ennyi az egész.

Hát ugy-e ehhez nem kellett nagy találmányosság? Igaz. Nem. De annál több jó szív kellett. Azt elhiszi mindenki, hogy ha Blaha Lujza koszorút kap, ahhoz nem férkőzik semmi a pályatársak rovására irányuló ünnepeletésből, az nem ön-koszoruzás, hanem az osztatlan tisztelet jele. — Nézzük most, hogy áll ez a dolog nálunk vidéken. A mi primadonnáinknak udvarlói vannak rendesen többes számban. Ezeknek különféle szerepeik is vannak. Az egyikkel jó, ha hirbe hozzák a primadonnát, a másik a főtérre kell, hogy kísérgesse a művésznőt, a harmadik, az u. n.: balek veszi a virágkosarakat, a koszorukat, stb. Hogy plausibilissé tegyék a dolgot, nézzünk egy kissé a kulissák mögé is.

A primadonnának készletben vannak különféle virágkosarai és állványai, amelyek szintén színpadi ajándékokból maradtak fenn azért, mert csak a virág szárad el, a fonott kosár nem. Ezt jó megőrizni nem emlékképpen, hanem mert később még hasznát lehet venni, uti figura docet:

Uj énekesnő jön a társulathoz, akinek népszerűsége kezdi beárnyékolni a primadonnalázt. Erre következik a versengés. A primadonna végső erőfeszítéseket tesz, hogy uralmát fenntartsa. Sűrűbben jönnek elő a trikók, lámpa-fényre kerülnek az eddig diszkrétén tartott bájok s mozgósítatik a smokkok serege.

A legagilisabb smokk: tapsoló klakkot szerel, a legpénzesebb imádó: koszorukat vesz, virágkosarakat nyújt fel a felvonások végén. — s mindezt a közönség nevében: „A bájos művésznőnek — tisztelői“. S téged naiv közönség ragad magával az ár, elhiszed, hogy vannak „tisztelők“ s nehogy elmaradj a divattól, te is elhiszed magadról, hogy *tisztelő* vagy. Sőt talán bosszant is valamennyire, hogy téged nem pumpoltak meg a virágkosár áráért s így praeteráltak.

Ha a kellő hatás így sincs meg, akkor az ünnepeltetést meg kell ismételni. A pénzszőke visszakapja a virágkosarat, hogy másodszer is díszítse fel virággal, de vigyázva úgy, hogy a közönség fel ne ismerje benne a tegnapi vázát, mert akkor kislát a turpisság s ez rosszabb, mint semmi ünnepeltetés.

Igy áll nálunk vidéken a primadonna-koszorúzás dolga. Elfelejtettem még hozzátenni, hogy a megkoszorúzott színésznő bájos mosolyokkal a közönségnek köszöni a virágot, bár magában fél attól, hogy az udvarlója virág-számlájáért a kertész majd őt magát pereli be.

Elmondtam mindezt azért, hogy megkérdézzem ezután: kinek nehezebb lemondani a színpadi koszorúkról: Blaha Lujzának-e, ki a tisztelet megnyilvánulását háritja így el magáról, vagy a mi primadonnáinknak-e akik megön-koszorúztatják magukat a vetélytársnők népszerűségének arányában?

Bizony ezen vitakozni nem lehet. S ha a Blaha Lujza kezdeményezését olyan kevesen követik, — eddig csak Sugár Arankáról tudunk Temesváron — akkor ennek más okai is vannak.

A mi primadonnáink épen itt félnek a nyilvánosságtól, amely leleplezné őket az ön-

koszorúzás dolgában. Nyilvánvalóvá lenne ugyanis, hogy az a tiz-tizenöt virágkosár, a melylyel egy hónap alatt a művésznő ünnepelteti magát, — az tulajdonképen egy se, s annak árában ugyan senkisémm adhatna a szegényeknek egy krajczárt sem.

— Annyi eszem pedig van, — gondolja magában a mi primadonnánk, — hogy ha már csokrot nem adhatnak fel magamnak a színpadra, há' legalább pezsgők az azon a pénzen.

A szegény embernek ugy sem kell a pezsgő.

SZIGMA.

A PROLETÁR.

(Parolga, írta Faragó Rezső.)

(A Proletár, szürkén, szegényesen butorozott szobában. Kopottan ruházva áll és császárkabátját a szegre akasztja.)

Ma nem veszem fel a finom kabátot,
Ma jó lesz a foszlott szélű kalap:
A milyenek eddig senki se látott:
Koldúsnak lásson mindenki e nap.
A mindig édes arc legyen mogorva,
S rideg az ajk, mely bókokat gagyog:
A színeskedés hulljon ma a porba,
Legyen ma olyan, a milyen vagyok.

S te, — bálványa minden rendű művésznőnek,
Te beteggé dédelgetett nagyúr:
Ki neveled szülőiteit az észnek,
S amit az ihlet érc formába gyűjt.
Kit meg nem illetett soha bírálat,
Most, hogy füled kedveskedésre vár,
— Mi olyan ismeretlen nóta nálad:
Igaz szóval köszönt egy proletár.

Igaz beszéddel, — mely ha vad, ha durva:
De hamvazásnak ránk fér egy kiesít: —
Hogy ráolvasom sok nagyságos úrra:
Hogy proletárok vagyunk mind mi itt,
Tisztes külső alatt nyomoruságot
Bűnös, fekete lelket rejteget,
És átkozza ezt a czudar világot
S az ádáz sorsot, mely erről tehet,

Népboldogító hírébe ki cseppen:
— S csupán a maga jóvolta a cél:
Ki majd megfullad a köztisztületben
S annak sovány kamatján éldegél.
Kinek a betevőre gondja nincsen,
S a kincse, birtoka töméntelen,
S egy morzsa szeretetet nem kap ingyen,
Az mind egy sorsos egy fajzat velem.

Világnak minden rangu proletárja
Ez estén valljon néhány percze színt
Emlékén annak, ki elénk tárta
Czifra inségünk, gyöngeségeink.

Hogy holtától a tiz esztendő betellett,
A kiről irt, édes mindannyian,
Ismerjük be a gyásznak mécese mellett,
Hogy ez a nép ma is egész olyan.

És láttuk: a vig hercegek s a bárók
Kis lelkeknek való játékszerek,
Kik velünk élnek, mind csak proletárok,
Csak ügyefogyott, szegény emberek.

Gróf Gyulay István és Lukácsy Lajos utazása automobilon.

A vászonvárok lenge birodalman
Mesék valóját vágytunk látni mi:
Gyönyörködtünk királyok nagybatalmán:
Hazugság volt az, ámde is: eni:
Pénzt szóró lord, könnyelmű márki, herceg.
Ha előttünk Burgund ő borát,
Be kedves is volt — és ezzel a percek
Kárpótolták magunk nyomorát.

S a hiu ringatozás közepette,
Jött egy új mester: csöndes, idegen:
Az egyház köntösét értünk letette,
Hogy papjává az igazság, legyen

Cézárokat csudáltunk mintaképül,
S filgyujtottak a büszke jellemek,
De a királyok hamis ékkövétül
Az *embert*, azt nem láttuk sohse meg.
Ő új csapatot vezetett elébünk,
Mely szürke, egyszerű, profán, kopott:
S ámulva néztük: hisz a mi népünk
Es éreztük, hogy *mi* vagyunk az ott.

S a szívünk, mely a csillogást megunta,
Míg festett honba kószált szerteszét:
A színpadon ráismert önmagukra
S meglátta a magunk életét.

Hej, a kedves önmegismerésbe,
Be sok volt a panasz, be sok volt a vád,
A költő szavát a szívünkbe véste,
S mi páváskodtunk, vétkeztünk tovább.

Emlékén a valóság emberének :
Ne ünnepeljen rajtunk pompa, dísz, . . .
Ne pattogjon frázis, magasztos ének
Minek szívünk igazán úgy se hisz.
Hulljon szemükről le a büszke halyog
A való legyen úr, — pár perce csak;
Legyünk ma mind őszinte proletárok,
S holnap megint: gavallérok, urak.

SAISON.

A SZINHÁZRÓL.

Kedves Liptófalvi.

Azt mondta a múltkor az uram, hogy az asszonyoknak nem illik újságba írni. Az uramnak ez a dogmatikus kijelentése indított arra hogy fölkeressem magát, kedves Liptófalvi, egy színházi levéllel.

Ha a levelemben volnának helyesírási hibák, legyen szíves azokat kiigazítani, mert maga ért hozzá. A színházról azért írok magának, mert ahhoz meg én értek. Ne nevelsen kedves Liptófalvi, mikor ezt olvassa, mert én igazán értek a szinbázhoz. A kritikusok is értenek tán hozzá, de nem irnak róla úgy, ahogy kellene, mert ha a primadonna kacérkodik velük, akkor nem veszik észre a hibáit, ha pedig mással kacérkodik, akkor nagyon rossz színésznőnek mondják,

De ne gondolja kedves Liptófalvi, hogy én most az aradi színészek tehetségeiről akarok írni. Sokkal magasabbra becsülöm a művészetet, semhogy foglalkoznék Felhő Rózi trióival vagy az Angyal Ilka nyakékeivel.

Tudja, kedves Liptófalvi, hogy én milyen alapos asszony vagyok. Az uram is „gründlich” nek hi.

A kritikusok úgy vannak a színházzal, mint a Karesi fiam a papirossárkánnyal. Az én kis fiam mikor sárkányt lát mindig megbámulja a farkát. Nem tudja ám a kis bohó, hogy a sárkánynál nem a farka az első, hanem a madzag meg a nádkereszt. A kritikusok is csak a színházi mosolygásokat kritizálják, soha semmi egyebet. Hát hogy a sárkánynál maradjunk, én most a színház madzagáról akarok írni.

A Leszkay direktorságáról.

Most olvasom az újságban, hogy Leszkay már virágvasárnaptól kezdve itt hagyja Aradot és Zilahi vonul be a nyári szinkörbe. Most aztán illő volna leszámolást csinálni Leszkay urral.

Bosszant engemet ennek a Leszkaynak a szerencséje. Az újságok soha se bántják, amiért a színház rossz, élvezhetetlen. Mindig csak a színészeket szidják, hogy ilyen meg amolyan ripacsok. Pedig hát vétek őket bántani. Tehetnek ők róla, hogy nem Nagy Imrék valamennyien ?

Lám, az én szakácsném is különben fogja fel a dolgot. Nem szidja ám Palágyit, meg Fenyérit, de még Lászlót sem, pedig a László ujabban eltőrekvő embont-pointja sehogy sincs az injére, hanem a baj igazi okát korholja.

Azt mondta a multkor levesfőzés közben :

Én nem tudom, nagysága, olyan szegény ember ez a Leszkay, hogy nem tud jobb színészeket szerepeltetni ?

Elgondolkoztam rajta, hogy bizony igaza van az én szakácsnémnak. Leszkay első sorban felelős azért, hogy a Szivembem nem mulattam jól, hogy a Czirkuszéletben fülig pirultam ; szóval, hogy az aradi színházzal nem vagyunk sehogy.

Hogy Leszkay szegény-e vagy gazdag, azt nem is szabad kutatnunk. Hogy Szelle József adta-e a pénzt a színházhoz és hogy a Magyar színházhoz való kaucziót is Szelle adta, kinek mi köze hozzá.

Én csak azt látom az én gyarló asszonyi szememmel, kedves Liptófalvi, hogy Leszkay nem erőltette meg magát jó erők toborzásában.

Én egy udvarlóm-tól hallottam, (kinek vörös a bajusza, azért hiszek is neki,) hogy az aradi színházban Rubos a művezető. Ő a Leszkay helytartója és főmuftija. El nem akartam hinni semennyiért. Rubos az a jó natur . . . minek is hijják ? Szelet ? . . . nem, nem . . . natur-burs, nem rossz színész ám ő, hanem rettentő rossz művezető lehet. Mert ha jól tudom ő osztja ki a szerepeket. De milyen furán. Egy-egy előadáson szeretné az ember a színészeket fölcserélni, olyan rosszul vannak beállítva. Egy isteni kaósz, a melyben az mulat, aki nem mulatni, szórakozni jött a színházba, hanem aki cinikus egykedvűséggel gondol a művészetre s látsóvét inkább ama páholyra szegezi, a hol a huzártiszt urak pezsgőznek.

Látja, kedves Liptófalvi, ezeknek a hu-

szártiszt uraknak nem hiszem, hogy sok érzékük volna a művészi széphez, de azért ám nekik igazuk van. Pedig ők maguk ezt nem is sejtik. Mert ezek a huszártiszt urak pezsgőznének akkor is előadás alatt, ha Réjane asszony játssza a színpadon, mert nekik nem a művészet kell, hanem, hogy a páholyban pezsgőzzenek. De ebben az esetben igazuk van. Leszkay igazgatása és Rubos művezetése alatt igazán nem érdemes a színpadra nézni s jobb a pohár fenekét spektálni. Ha azért pezsgőznek a tiszt urak, mert unják az előadást, akkor

szépen hangzik. A közönségnek szerzett mű-
élvezetről pazar himnuszokat tudna zengeni
Leszkay.

Pedig higgye el, édes Liptófalvi, kevés részünk volt belőle.

Az uram operát szeretne látni. Nyoma sincs Aradon. A fiam klasszikus drámát szeretne látni. Van módja Zazában meg a Vörös talár című törvényszéki színműben gyönyörködni. Én operettet szeretnék, élvezhető előadásban. Majd kapok belőle — Zilahi alatt.

Hát gyászos leszámolásunk volna Lesz-

Urnap körmenet a Szabadságtéren.

Dr. Rozsnyay J. felvétele.

elben igazat adok nekik, csak azt szeretném, ha a pezsgőzést a buffetben effektuálnák. Vagy ha a pezsgős pohárral nem intenének tüntetőleg a színpadi csillagok felé.

De hát ez a pezsgőzés nem a Leszkay büne. Csak azt szeretném, ha minden távozó igazgatónak egy beszámolót kellene tartani.

Vajjon miről számolna be Leszkay? Beszámolna-e arról, hogy mennyit ártott Aradon a művészet jó hírnevének? Beszámolna-e, hogy nem színházi igazgató, hanem csak színhá-i vállalkozó volt? Elismerné-e, hogy az aradi közönség az ő igazgatása alatt elszokott a színházlátogatástól? Oh nem. Azokat a hurokat pengetné, a melyekről az öndicséret oly

kayval. Csak hogy azt istudom, hogy Leszkay nem igen akar leszámolni, mert lúdbörzik a háta.

De nagyon soká untattam magát, kedves Liptófalvi, az én éretlen csevegésemmel. Azért hát Istennek ajánlom lelkemet, mert tudom, hogy hóhért küldenek rám.

Még egy tanácsot adok magának. Ha megházasodik, ne vegyen el olyan leányt, aki szeretettel csügg a színházon, mert annyi kellemtelensége volna vele, mint az én uramnak van én velem.

Üdvözlöm magát és az egész szerkesztőséget és maradok hiva

Eveline.

U. i. Ha színházba megy, dugja be a fülét vattával, hogy a sugót ne hallhassa, mert az tulkiabálja a színészeket.

Eveline.

NEM VOLT AKI MEGMUTASSA.

Nem leltem meg anyám sirját,
 Nem volt aki megmutassa . . .
 A sirásót megkérdeztem
 Vállát vonta, ő se tudta:

Hüppedt sirok közepette
 Könnyeim hogy megeredtek . . .
 Nem tudtam hogy melyik sirra?
 Árva szívem ráborulna!

Ugy hagytam el a temetőt
 Nem is tudom hogy jöttem ki,
 Jajzokogva fájó szívvel
 Mit tudom én hogy jöttem ki . . .

STELLA.

A NAGY VILÁGBÓL.

○ **A turkevei nábob.** Ezen a héten megint egy ugynevezett „nábob“ harapott a fübe. Igaz, hogy ez a fü Amerikában terem, de nekünk európaiaknak Amerika, már a hűlál. Az élettörténete mesésen analog azokéval, kik börzespekuláció miatt haltak erkölcsi halált. A mi börzénknék van egy érdekes speciálitása, a papirosbuza. Olyan ez, mint a miazma, öl, gyilkol, családokat ránt a nyomorba. Mi, akik csak távolból sejtve érezzük a lörze önző életét, undorral gondolunk a bőzejátékosok hazardírozására. A modern Shylock: Babylonjában mennyi a bűn és fertőzet. Mennyi könnyelműség egy rakáson. És ezek az emberek, akik játszanak, építenek, spekulálnak, anélkül, hogy az üzleti élet szellemét buvárkodnák, megalégedettek, sőt boldogok, míg be nem üt a baisse s akkor menekülnek Amerikába. Ez a szerencsétlen turkevei nábob Strassburger Armin különben szintén ilyen átlagos példány. Esetében semmi különös semmi új vagy figyelemreméltó.

(=) **Pálmay Ilka beteg.** Vajjon gondol-e Pálmay Ilka néha-néha arra a mindennapi inkomoditásra, a mit ugy neveztek: betegség. Nem hiszem, hogy a színésznők erre ráérjenek. Mikor minden idejük, figyelmük, fáradozásuk a szerepé, a közönségé, mikor napról-napra halványabban lépnek a közönség elé s fáradt, csüggedt bájokkal játszik el fárasztó szerepeiket, nem gondolnak szanatóriumra, sem kórágóra, pedig náluk ez többet jelent, mint másoknál. A színésznő betegsége veszedelmesebb konzekvenciákkal jár, mint más halandóé, holott könnyebben meglepi, mint bárki mást. Dehát a Pálmay Ilkákat nem az orvos, ha-

nem a rendező dirigálja s ha méltóságos asszony is a színésznő, mégis csak másképpen áll a betegséggel, mint akármelyik diáknok. Mert ez bajlódhatik a betegségével, mielőtt még a karmaiba jut, amaz pedig csak akkor veszi magát észre, mikor már visszarogyó félbe van. Ez a különbség és ezért lehet jobban sajnálni a beteg színésznőt, mint a migrénes fogalmazónét.

+ **Heine.** A mi a franknak Béranger, az a németnek Heine. Mégis hogy van az, hogy Heinének Franciaország szívében, Párisban emelnek szobrot, míg a nemetek Berángerről csak annyit tudnak, a mennyit a megcenzurázott irodalmi-történeti kézikönyvekből megtudniok szabad. Ez az oka, hogy a francziák már feledni kezdik a „Rovuche“-ot és utat nyit a szabadelvű és békés áramlatnak, vagy pedig az, hogy Heinét kozmopolita volta miatt nem tekintik speciális német költőnek. Nehéz volna ezt hamarosan megállapítani, csak annyi bizonyos, a Montmartre berkeiben ott díszleg a Heine érczbe öntött alakja. Igaz, hogy Heinének erre némi jogcíme is van, mert ott porladozik a szobor alatt, dehát a vérmes franczia nemzetől ki várta volna, hogy az „alemand“ poétának szobrot emeljen.

(*) **Koszorús műbírálok.** Már hallottunk egy mecenásról, aki midőn egy művész alkotás fölül megkérdezték a véleményét, esztétikai fejtegetések helyett 1000 dolárt küldött a művésznek. Műbírálnak ez különös ugyan, de legalább alapos. De hát amit a Szemere Miklós asztaltársaság csinált, az ha különösnek különös is, de semmi esetre sem alapos. Hogy egyes festők képeit megkoszorúzták, még megjárta volna. Csak koszorúzták volna meg azokat is, melyek a kitüntettekén kívül arra rászolgáltak. Nincs csunyább, mint mikor a művészetbe beviszik a felekezeti politikát s bár örülni kellene az ifjuság egyszerre keletkezett műpártoló hajlamainak, még sem esik jól, mert tendenciát tettek bele. Különben közelfekvő a gondolat, hogy azok a fiatal emberek csak azért koszorúzták meg néhány képet, hogy disztíngválhassanak zsidó és nem zsidó művészek között. Már pedig ez nem mutat sem jó ízlésre, sem művészeti lelkesedésre.

○ **Dóczy.** A magyar irodalomban és a közös külügyminisztériumban egyaránt jóhángzásu név a Dóczy Lajosé. Az irodalomban versekkel, a külügyminisztériumban pedig jól megfogalmazott jegyzékekkel tette magát nevéssé.

Mozt hire kelt, hogy visszavonul hivatalától s a visszavonulás okául azokat a differenciákat emlegetik, melyek közte s Goluchovszki között támadtak volna. Ha úgy van akkor helyeseljük hogy az okosabb eured. Mert hogy kettőjük között Dóczi az okosabb, az szinte kétségtelen. Bizonyíték rá az, hogy a Lajtán tuli sajtó külgügyekben nem is Goluchovszkit hanem egyesesen Dóczit szidta olyasmíért, a mi nem volt injyére.

SZÍNHÁZ ÉS MŰVÉSZET.

A VÖRÖS TALÁR.

Mikor *A vörös talár* előadása után elhagytam a színházat, az az inasgyerek jutott az eszembe, aki délelőtt az utcán a szinlapot bön-gészgetvén, Vörös tatárt olvasott le onnan. Nos, ez a cím is méltán illetné Brioux darabját. Hiszen tatárnak elég tatár abban a vizsgálóbírótól az esküdtszék elnökéig mindenik: vörösnek pedig szinte vörös, vagy ha nem az, hát szeretne vörös lenni mindenik. Ilyen vörös tatárok nincsenek még Mandzsuriában sem, nem egy modern államban, mint Franciaország. Igaz ugyan, hogy a Dreyfus-eset óta megrendült a népek bizalma a francia igazságszolgáltatás iránt, de lehetetlennek ítéljük, sőt nevelésesnek, hogy a bírák, a legalsótól kezdve fölfelé, mindenáron bűnöst keressenek, mert csak így, az elítéltek s atistikájának emelkedő lépcsőzetén vélik gyors előléptetésük lehetőségét. A Dreyfus pörnek nem ez volt a háttér és bármennyire szörnyű is volt az, nem volt oly rémes, oly sötét, mint Brioux darabjának a tendenciája. Arról már most nem beszélék, hogy a darab naivitásokkal is teljes, melyek csak azt bizonyítják, hogy a szerző — jóllehet bűnügyet tárgyal, — a francia bünvádi perrendtartás részleteivel darabjának megírása előtt nem igen foglalkozott. Pedig a jó drámának fontos feltétele, hogy a cselekmény valószínűsége még a részletekben se hasson zavarólag illúziónkra. A drámáról magáról elég ennyit mondani. Legfeljebb még annyit említhetünk meg a dicséretére, hogy — mint másutt — nálunk is csak a jó előadás érdeme, hogy a darab a műsoron marad.

A színészek valóban kitétek magukért. *Angyal* Ilka olyan Yanettát produkált, minő Brioux csak gondolhatott. A napilapok különben eléggé méltatták a művésznő ezen alakítását s mi — jóval a premiére után — beérjük azzal, hogy kijelenthetjük, miként a kritika dicsérete méltán érte a drámai színészet eme kimagasló alakját. Kitünő volt *László* is, akit a kritika, jóllehet nagyon megdicsérte, még sem méltatott eléggé. A bravurkodni akaró viz-

gálóbíró minden furfangját, fogásait ügyesebben alig domboríthatta volna ki. Nehéz studium eredménye lehetett ez az alakítás, mely megérdemelné, hogy hosszán, a részletekre terjedőleg méltassuk. *Fenyéry* Vagret-ja nem tette ránk azt a hatást, melyet Vagrettől Brioux, Fenyéritől meg mi vártunk. Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy nem alakította jól a lelkiismereti furdalásoktól izgatott ügyészt, de Vagretja nem volt elég szimpatikus ott, ahol minden szimpatia összpontjának kellett volna lennie. *Palágyi* Etchepare ja az ügyesebb alakításai közül való volt és ha tudta volna kitöréseiben sikoltó hangját tompítani, — a paraszt kitörései tompák — mindenesetre nagy előnyére válik vala a darabnak. Nagyon jó volt Bridet apró szerepében *Rubos* és *Mondoubleau*. a roué képviselő szerepében *Giréth*. Meg kell még emlékeznünk *Bácsné*-ről, *Mezey*-ről, *Árkossy*-ről, *Réti*ről, *Kalocsa* Rózáról és *Nemes*-ről. Végül még *Polgár*-ról is, akinek maszkja éppen nem volt méltó az esküdtszék elnökéhez.

—Im.—

*

Beöthy László Aradon. A Nemzeti színház igazgatója — mint színházi körökben beszélük: a „Nevezetes Kastély“ című vigjáték bemutatóján Aradon lesz. A Nemzeti színház igazgatójának Aradon leendő tartózkodása kapcsolatban van Mészáros Giza távozásával a Nemzeti színháztól, a hol most egy fiatal és jó naivára égető szükség van. Komlóssy Ilonkának színházunk kedves naivájának Bisson vigjátékában jelentős szerep jutott, va'őszinűleg azért lesz jelen *Beöthy* László az előadáson, hogy megnézze Komlóssy Ilonka alakítását. Mi sok szerencsét kívánunk tehetséges naivánk karrierjéhez.

IRODALOM.

Aranyhaju asszony. Még élénk emlékebe van közönségünknek, a *Doloroza* — *Börtönvilág* című kötetek szerzője. Szathmáry Zoltán, a kitünő novellista, ki mint hirlapíró Aradon is tartózkodott. Ez időszert Kassán a „FelsőMagyarország“ napilap felelős szerkesztője a karácsonyi könyvpiacra egy új kötetet „*Aranyhaju Asszony*“ czimen ad ki. Szathmáry Zoltán, kit lapunk révén is igen jól ismerhet az olvasó közönségünk. Kötetere az alábbi előfizetési felhívást bocsájtotta ki: *Előfizetési felhívás*.

Eddig megjelent novellás könyveimet úgy a közönség, mint a magyar sajtó osztatlan tetszéssel, kitüntető rokonszenvvel fogadta. Ez indít arra, hogy legújabb novelláimat *Aranyhaju Asszony* és egyéb elbeszélések czimén a karácsonyi könyvpiacon sajtó alá rendezzem. A könyv Basch Árpád, kiváló fővárosi festőművész által rajzolt művészi kivitelű címképpel, előkelő kiállításban december hó végén fog megjelenni. Előfizetési ára füzve 2 korona, diszkötésben 4 kor. Gyűjtők öt előfizető után tiszteletpéldányt kapnak. Előfizetési pénzek alábbi címre küldendők. Kassán, 1901. november havában. *Szathmáry Zoltán* a Felsőmagyarország politikai napilap felelős szerkesztője.

„Köztelek Zsebnaptár 1902. évre“ Szerkesztik: *Rubinek Gyula* és *Szilassy Zoltán* az országos magyar gazdasági egyesület titkárai. *Nyelczadik évfolyam*. Ara 3 korona. 50 fillér. A magyar gazdáknak régi barátja a „Köztelek Zsebnaptár“, mely a gyakorlati gazdasági élet minden részében nű és megbízható tanácsos szolgál. A mezőgazdasági irodalom legkiválóbb művelői a szerzőkkel együtt váltetett igyekezettel dolgoztak, hogy a jónak bizonyult régi rendszert az újabb tapasztalatok alapján ismét tökéletesítsék és a hazánkban még mindig nagy kellendőségű és széles rétegekben elterjedt hasonló irányú külföldi, különösen német nyelvű zsebnaptárakat kiküszöböljék. És erre szükség is van, mert ha valahol, úgy épen a gazdálkodás terén lehet legkevésbé az idegen példákat szolgálilag lemásolni.

A szerzők eddigi irodalmi működése, biztosítékot nyújt arra, hogy a „Köztelek zsebnaptár“ a magyar gazdák igényeinek teljes mértékben megfeleljen. A zsebnaptár tartalma kiterjed az állattenyésztés, takarmányozás, tejgazdaság, növénytermesztés, rétművelés, borászat, technika, gépészet, építészet, gazdasági üzlet, mezőgazdasági érdekű törvények és szabály rendeletek körére, valamennyiből gyakorlati példákat, magyarázatokat, és számadatokat körül könnyen áttekinthető módon; mindezeknek felkutatása és megszerzése különben egy egész kis könyvtárt igényelne. Az állatokon kívül naptári részzel és a kiadások és bevételek feljegyzésére, valamint gazdasági számviteli előjegyzésekre szükséges rovatok lapokkal van ellátva és függelékében a hazai nevezetesebb vásárok jegyzékét is tartalmazza. A csinos kiállítású, gazdag tartalmú, helyesen összeállított, könnyen kezelhető „Köztelek zsebnaptár“-t minden gazdának melegen ajánljuk. Megrendelhető a szerzőknél (Bpest IX. Köztelek) vagy bármely könyvkereskedés útján.

JEGYZŐKÖNYV. Felvételét Aradon, 1901. év november hó 17-én a *Kormos Sándor* és *Hunyár Algernon* urak között felmerült lovagias ügyben *Faragó Rezső* és *Zima Tibor* urak, mint *Kormos Sándor* ur megbízottai elégtételt kérnek *Hunyár Algernon* urtól *Alföld* című aradi folyóirat f. évi november hó 17-én megjelent számának „Postás fiu“ című közleményében foglalt kifejezésekért, melyeket *Kormos Sándor* ur magára vonatkoztat és sértőnek tart.

Stauber József és *Boros János* urak, mint *Hunyár Algernon* ur megbízottai kijelentik, hogy felüknek *Kormos Sándor* urat megsérteni szándékában nem volt s az idézett közleményben foglalt kifejezések a *Kormos Sándor* ur becsületére, jellemére egyáltalában nem vonatkoznak. Km. *Stauber József*, *Boros János*, mint *Hunyár Algernon* ur megbízottai, *Faragó Rezső*, *Zima Tibor*, mint *Kormos Sándor* ur megbízottai.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kéziratokat nem adunk vissza. Folyóiratunkat érdeklő szellemi közlemények Arad, Szabadság-tér 16. szám alá czimzendők.

Amateur fényképészek . . . Akik szép felvételekkel rendelkeznek, szívesen közölik képeiket.

Arad és az alföld vármegyéinek fényképészeihez. „Szépségrovatunk“ részére szívesen vesszük szép női arc képeket, az illető objektum nevét is kérjük, a fénykép készítőjét megnevezük.

Tatiana Arad. Felette megtisztelő reánk érdeklődése. — Es teljesen nyugodt lehet arról, hogy nem kutatjuk icognitóját. De mindenesetre örülni fogunk, ha egyszer megnevezi, magát, addig is tessék csak valamelyes dolgozatot beküldeni, bizonytal megüti a mértéket. Hiszen már levele is egy szépirodalmi mozaik, a mely igen sokat enged következtetni írójá tehetségéről.

B. L. O. Szent. Anna. Verseit elolvastuk. Határozottan tehetséget látunk Önben. Csak hogy még igen sokat kell az íróasztal fiók részére írnia, míg versei teljes egészében közölhetők lesznek. Sokat, nagyon sokat kell még tanulnia. Ajánljuk figyelmébe Dr. Erődi Béla, „Költészettan“ című könyvét melynek hosszas, és figyelmes áttanulmányozása után — meg fog győződni arról hogy igazunk van. Egyébként buzdításul, és hogy a külfölséget lássa „a Beteg az én . . .“ című versét átgyűrva a karácsonyi számra leadjuk, a gondolat megmarad: csupán a vers köntöse lesz más. Most pedig mi is kérünk öntől egy kis szívesseget — Terjesze lapunkat ismerősei körében.

Crizanthém. A hatodik számból csupán a kötelező példányok vannak meg: a mennyit lehetett azt elküldte a kiadóhivatal.

A karácsonyi számra valami nagyon ügyes dolgot kérünk. Örömmel vesszük az előfizetők gyűjtését, köszönet érte.

D. G. Arad. Már az első hó is leesett — inkább arról tessék verset írni. De az istenért jobbat, sokkal jobbat kérünk.

Dr. G. K. A mint láthatja óhajának eleget tettünk látogatását szívesen vesszük.

Nem közölhetők. Heineről — Nemsokára itt a tél — Z. G.A. hétről: „Komolyan mondjuk hogy Tüske Töni ehhez jobban ért“. Mi nem is avatkozhatunk az ilyen dolgokba.